

FairFin is 35 jaar geworden

Wat hebben de Cosmopolitan, de smiley en FairFin gemeen? Ze bestaan dit jaar allemaal 35 jaar! In die tijd is er veel veranderd, maar nog meer hetzelfde gebleven.

"Tegenover de "krisis" (in sociaal-economisch, cultureel en politiek opzicht) zijn slechts twee houdingen mogelijk. De eerste, de meest vaststelbare is deze van berusting en zelfs apathie. De tweede die het minst kansen krijgt, is deze van de creativiteit die op een kritische wijze naar verandering zoekt."

Zo begint het manifest van Netwerk Zelfhulp Vlaanderen uit 1982. Tegen de misstanden in o.a de economie ("door toenemend belang van (multi)nationale ondernemingen beslissen steeds minder mensen over het hoe en waarom van economische ontwikkeling") en politiek ("door zijn bijna uitsluitende machtheersgeoriënteerdheid een negatie van democratische principes") die de oprichters vaststellen, zien zij hoop in een maatschappijkritische stroming die mensen aanspoort tot politieke mondigheid.

Volgens Hugo Wanner, in 1983 als vrijwilliger begonnen bij de nieuwe vzw, was Netwerk een product van haar tijd: "Er was veel werkloosheid. Bovendien leefde het gedachtengoed van mei 68 nog sterk - verbeelding aan de macht. Er werden veel nieuwe initiatieven en kleine coöperaties gestart. Die hadden een tekort aan financiële middelen en daar wilde Netwerk iets aan doen."

Van alternatieve financier naar 'anders omgaan met geld'

De organisatie draaide in de beginjaren op vrijwilligers, verenigd in een Raad van Beheer, een Werkgroep Alternatief Sparen, een Projektcommissie en verschillende

regiowerkingen. Die maakten het initiatief bekend en vroegen om giften. Met die giften werden leningen gegeven aan geselecteerde projecten. Van de 150 voorgestelde projecten in december 1983, kwamen de meesten (30) uit de welzijnssector, 21 uit de economische, 10 uit de culturele en 10 van actiegroepen. De andere helft is heel divers, van ecologische projecten tot buurtwerk en media. De criteria om steun te verkrijgen zijn uitgebreid: een project moet democratisch zelfbestuur in praktijk brengen, alternatieve levens- en arbeidsvormen ontwikkelen, winst socialiseren, bereid zijn tot samenwerking met andere projecten, continuïteit verzekeren en professioneel georganiseerd zijn en tenslotte economisch zelfredzaam zijn.

Al snel legt de Werkgroep Alternatief Sparen een (gouden) ei: het Krekelsparen. In samenwerking met ASLK Bank wordt een spaarproduct gevormd waarbij de inlage enkel wordt gebruikt voor ethische projecten. Het is een solidair spaarproduct: Netwerk Vlaanderen krijgt een commissie op de totale inlage van het Krekelsparen, dat voor een stuk wordt herverdeeld onder de gesteunde projecten. Spaarders kunnen daarnaast ook hun rente afstaan aan een door hen gekozen project of aan Netwerk Vlaanderen. Krekelsparen wordt een succes en het zal 30 jaar lang de belangrijkste bron van inkomsten voor Netwerk Vlaanderen (de 'Zelfhulp' wordt snel losgelaten) zijn.

De droom van een alternatieve bank, die in het begin nog leeft, moet wel worden opgeborgen. Wettelijk zijn er problemen en met de komst van Hefboom en Triodos Bank vervullen andere spelers mee deze noden. Waar wel nood aan blijft nu de economie weer aantrekt, is het kritisch educatief werk rond economie, het promoten van 'anders omgaan met geld', sinds 1995 de ondertitel van Netwerk Vlaanderen. Onder Kristien

Vermeersch die in 1998 aantreedt als coördinator, wordt Netwerk Vlaanderen officieel een beweging en een van de eerste organisaties die in die vorm wordt gesubsidieerd door het ministerie van Cultuur. De leenfunctie van Netwerk blijft bestaan, maar in de vorm van een aparte cvba: Netwerk Rentevrij.

De campagnes

Wat volgt zijn enkele succesvolle campagnes. Zoals die over de financiering van wapens. Samen met de vredesbeweging bracht Netwerk in 2003 een rapport uit over de investeringen van onze banken in controversiële wapenproducenten en voerde ze een pittige *add busting*. Dientengevolge werd België het eerste land waar een wettelijk verbod op investeringen in clustermunitie geldt. Enkele jaren later gevolgd door een verbod op investeringen in wapens met verarmd uranium. Met vakbonden werd op eenzelfde wijze gewerkt rond investeringen die arbeidsrechten schenden; met Noord-Zuid partners werden investeringen in schendingen van mensenrechten onderzocht. Rapporten, acties en de website www.bankgeheimen.be waren het resultaat.

Creativiteit blijft een belangrijke waarde bij Netwerk. De campaigners wilden het grote publiek op radicale wijze duidelijk maken met welke financieringen grootbanken weg kwamen. Geïnspireerd door buitenlandse projecten als The Yes Men, kozen ze daarvoor in 2006 een ongebruikelijke strategie. Ze kropen met een team van acteurs in de huid van een rebelse bank die zich verzet tegen de 'hetze' van maatschappelijk verantwoord investeren: Ace Bank.

Ace Bank stuurde persberichten waarin ze pleit voor transparantie en onethische beleggingen en opende een promokantoor op het Muntplein in Brussel, waar bezoekers konden kennismaken met de nieuwe bank. De pers neemt de communicatie van Ace

Bank over. De reactie van mensen varieert van voorzichtige interesse tot met stomheid geslagen verontwaardiging. Een week lang kunnen de Ace medewerkers hun gang gaan, totdat de FSMA een klacht indient: zonder banklicentie mag je je niet zomaar bank noemen. Kort daarna biecht Netwerk Vlaanderen op dat zij achter de stunt zit, maar niet zonder Ace Bank manager Steve Smith voor een laatste keer het woord te geven: "Als Ace Bank dit niet mag, waarom mogen KBC, Dexia en Fortis dit dan wel?" Ace Bank gaat de internationale NGO-wereld in als een knap staaltje educatief activisme: mensen maken een klik, niet doordat ze informatie krijgen of door met het vingertje te worden gewezen, maar doordat ze zelf aan het denken zijn gezet. Tot op de dag van vandaag wordt de Ace Bank video gebruikt in FairFin vormingen en presentaties.

De financiële crisis

De financiële crisis van 2008 had voor een breekpunt in onze samenleving moeten zorgen, maar heeft dat niet gedaan. Ook binnen de werking van Netwerk Vlaanderen is de crisis weinig disruptief geweest. "Ik wou dat we er dan hadden gestaan met een sterk, inhoudelijk onderbouwd, modern antwoord. Hand in eigen boezem, hoor, ik wist ook niet met meer te komen dan 'zie je wel, we hebben het toch altijd gezegd' kon ik niet verzinnen," zegt Inez Louwagie, 11 jaar lang educatief medewerker van Netwerk Vlaanderen en brein achter de Ace Bank. Na het opstellen van eisen voor Nieuwe Echte Principiële (NEP) Banken in samenwerking met een brede coalitie van middenveldorganisaties, werd teruggegrepen op de insteek van de

investeringspraktijken. In 2010 lanceerde Netwerk Vlaanderen in samenwerking met milieuorganisaties de campagne Bankroet. Bij de lancering van het bijbehorende rapport op de Kouter in Gent liep een dozijn BV's waaronder de Neveneffecten, Nic Balthazar en Joke Devynck over hete kolen om banken te nopen rekening te houden met het klimaat. Daar waren banken toen nog weinig ontvankelijk voor, fossiele brandstoffen waren een 'politiek' thema en banken hoefden zich niet bezig houden met politiek.

Ondertussen had de crisis er ook voor gezorgd dat Fortis was overgenomen door BNP Paribas. Het Krekelsparen werd door Fortis ook al niet meer gepromoot, maar inhoudelijk was het nog altijd een waardevol product. Met de fusie met BNP werd het huis waarin dat product was ondergebracht echter, steeds minder iets waarmee we ons wilden verbinden. 'Een parel in een zwijnenstal', noemden we het in het persbericht waarmee we in 2012 definitief afscheid namen van het Krekelsparen. Op dat moment was dit nog een kwart van onze inkomsten. Besparingen, ook op personeel, zijn onvermijdelijk. Maar de onafhankelijkheid van een financieel systeem dat zich meer en meer tegen onze idealen in ontwikkelt, weegt positief door.

Wel succesvol na de crisis overigens, is het initiatief NewB. Het idee van een alternatieve bank leeft nog bij het middenveld en FairFin is betrokken bij de opstart van de coöperatieve. Bij de lancering in 2013 sluiten zich *in no time* tienduizenden aandeelhouders aan. NewB weet het buikgevoel van de door de crisis gedupeerde Belg aan te spreken.

Voor de gemeenschap

Net zoals dat in de jaren '80 het geval was geweest, brengt de crisis naast systeemkritiek ook enthousiasme voor alternatieven met zich mee. Voormalig directeur van de Nationale Bank Bernard Lietaer had in 2001 het boek 'Het geld van de Toekomst' geschreven, waarin hij pleit voor complementaire muntsystemen die naast de reguliere munt van een land bestaan en die samenleving duurzaam en flexibel maken. Die theorie wordt dan al in verschillende landen wereldwijd (bijvoorbeeld Brazilië en Zwitserland) in praktijk gebracht. Toenmalig minister van Sociale Economie Kathleen Van Brempt laat zich inspireren door Lietaer en laat Netwerk Vlaanderen met steun van het Europees Sociaal Fonds een onderzoek doen naar complementaire munten. Projectleider is Lietaer *himself*. Het onderzoek leidt tot de eerste gemeenschapsmunt in Vlaanderen: de Torekes in Gent.

Netwerk Vlaanderen positioneert zich in eerste instantie als innovatieplatform voor gemeenschapsmunten. Na de Torekes volgen o.a. de Troeven in Turnhout, Buurtijd in Berchem en de e-portemonnee in Limburg. In maart 2017 wordt voor dit werk een aparte vzw opgericht: Muntuit. Stichtende leden naast FairFin zijn o.a. Triodos Bank, Netwerk Bewust Verbruiken en Samenlevingsopbouw Gent. Met de geboorten van Muntuit en Netwerk Rentevrij (in 2013 omgedoopt tot Socrowd) vervult FairFin de functie van incubator voor initiatieven die deel uitmaken van een nieuwe economie en die bewijzen dat het anders kan.

Feestelijke lancering Muntuit Foto: Faye Pynaert

Een andere constante in het leven van Netwerk Vlaanderen/ FairFin is de betrokkenheid bij zorg en welzijn. Bij de start kwamen zoals eerder gezegd de meeste projecten uit die hoek: abortusklinieken, vroedvrouwen en revalidatiecentra vroegen

Netwerk om steun. Toen in de jaren 2000 de Wijkgezondheidscentra opkwamen, was dat via leningen van Netwerk Rentevrij. Meer recent kwam Dr. Anneleen De Bonte bij FairFin terecht voor hulp bij haar zoektocht naar een duurzaam pensioen voor de zorgsector. Inmiddels zijn gesprekken met een geïnteresseerde aanbieder lopende en hebben we (met behulp van uw gift!) minimumcriteria voor zo'n fonds opgesteld. Het meest vernieuwende van die criteria liggen op vlak van hernieuwbare energie, want zoals Anneleen zelf zegt: "Ik ben ervan overtuigd dat we de grootste impact op welzijn en gezondheid kunnen hebben door niet-medisch handelen." Inmiddels schrikken financiële instellingen gelukkig niet meer van de vraag om fossiele brandstoffen terug te dringen (hoe snel ze erop reageren is een ander verhaal). Er is goede hoop dat Anneleen erin slaagt haar bewuste collega's een ethisch pensioenspaarfonds aan te bieden. Op haar pad heeft ze verschillende experts over de kwestie doen nadenken. Hét bewijs dat mondige mensen vanuit hun waarden wel degelijk impact kunnen hebben op een abstract en alomvattend gegeven als het financieel systeem.

Kritisch, creatief en constructief

Netwerk Zelfhulp Vlaanderen is ontstaan vanuit "een basis-socialisme, dat niets te maken heeft met partijpolitiek", los van verzuiling. De posities die werden ingenomen waren extreem ten opzichte van de gangbare mentaliteit, maar altijd was er de wens een concrete impact te hebben op de realiteit. Al in de allereerste nieuwsbrieven is er sprake van buiten de alternatieve circuit te geraken en linken te maken met de meer traditionele wereld. Anno 2017 zijn onze posities ten opzichte van de financiële sector nog altijd eigenwijs. Tegelijkertijd streven we naar een constructieve dialoog. Er is nu zelfs sprake van een *revolving door* (draaideur) met de bankenwereld! Frederik Matthijs, eerste coördinator van Netwerk Rentevrij, werkt sinds kort voor vdk bank. En eind

2016 kwam Sébastien Mortier, ancien van Deutsche Bank, aan boord bij FairFin. Toen we in 2012 een nieuwe naam en een nieuw logo kregen, verwoordde onze ontwerper het resultaat als volgt: 'een merk om mee te zwemmen met de molochs, al hoeft dat niet in dezelfde richting te zijn'.

35 jaar, het is de leeftijd om stil te staan en te denken (Cosmo zal het beamen): is dit het nu? Ben ik geworden wie ik wilde zijn? We hebben keuzes gemaakt, we hebben kansen laten liggen, we zijn te lang bij foute partners gebleven. We hebben kinderen gekregen, die ons af en toe zorgen baren maar waar we vooral heel trots op zijn. We blijven laveren tussen systeemkritiek en praktische acties voor het zinvol inzetten van geld. De laatste jaren wijzen we meer en meer mensen en organisaties de weg naar duurzaamheid in het financieel landschap. Via onze BankWijzer kunnen ze snel en gemakkelijk terugvinden waar hun bank in investeert, via onze Faire Geldwijzer reiken we hun alternatieven aan.

In wezen zijn we nog dezelfde: met creativiteit zoeken we op kritische wijze naar verandering. Na 35 jaar staan we er nog altijd. Met méér verantwoordelijkheden en de goesting om er nog meer op te pakken. Hopelijk samen met zoveel mogelijk leden, donateurs, volgers en organisaties. Heel erg bedankt voor uw steun! ☺

*Giften kunnen we in het post-Krekelspaartijdperk heel goed gebruiken. U kunt storten op rekening **BE 10 5230 8038 6504** van FairFin met de mededeling '**gift 35**'. Bij een gift vanaf 40 euro ontvangt u via het fiscaal attest tot 45% van het bedrag terug. Nogmaals: een dikke merci!*